Orędownik Wrzesiński

Wychodzi trzy razy tygodniowo i to co wtorek, czwartek i sobotę prócz dni świątecznych — Nakładem i drukiem A. Prądzyńskiego we Wrześni Odpowiedzialny za część redakcyjną Andrzej Prądzyński we Wrześni
Administracja: ulica Poznańska № 6 — Telefonu № 389

Abonament: na miesiąc kwiecień 1924 r. na poczcie: 2008000,— mk. w ekspedycji: 1800000,— mk. — Ogłoszenia: za miejsce jedno-łam. jeden milim. w wyż 3 grosze p. przyjmuje administracja większe dwa dni, mniejsze do godz. 10 dzień przed ukazaniem się numeru - Telef. № 389

Rok VI | **Września, czwartek, dnia 10 kwietnia 1924 r.** | **№ 44**

Września a bezprawia niemieckie

Zarząd Powiatowy Związku Obrony Kresów Zachodnich we Wrześni wystosował w następstwie skrytobójczej napaści na przedstawiciela Rzeczypospolitej p. Konsula Ripego w Olsztynie następującą rezolucję do rządu, żądając stanowczych kroków w obronie naszego stanowiska państwowego.

Rezolucja:

Społeczeństwo kresów zachodnich zorganizowane w „Związku Obrony Kresów Zachodnich" powiatu wrzesińskiego, które z największem zaniepokojeniem śledzi ponawiające się od czasu do czasu brutalne kroki niemieckie na zamieszkałą w Niemczech ludność polską, wyraża wobec zamachu skrytobójczego na wicekonsula polskiego, zamachu będącego nietylko poważnem uchybieniem majestatowi Rzeczypospolitej Polskiej na terenie międzynarodowem, lecz czynem kwalifikującym się wprost do rubryki bandytyzmu politycznego, niezwykłego w stosunkach narodów kulturalnych, — swe głębokie oburzenie, nie mogąc jednocześnie zataić obawy, czy wobec nieszczerego ustosunkowania się do tego rodzaju zbrodniczych ataków urzędowych sfer niemieckich polskie protesty nie pozostaną nic nieznaczącym „skrawkiem papieru".

W ciągłości niemieckich poczynań antypolskich, że wspomni się tylko rugi meklenburskie lub pobicie w oczach przedstawicieli władzy redaktora „Nowin Codziennych", Jankowskiego w Opolu, dostrzega społeczeństwo kresów zachodnich konsekwentną tendencję do uniemożliwienia Polakom pobytu na terenie Rzeszy Niemieckiej, wobec których to zakusów Rząd Polski winien zażądać nietylko najbardziej idących reparacyj lecz przedewszystkiem wystarczającej rękojmi, że podobne wypadki więcej się nie powtórzą.

Za rękojmię taką uważa społeczeństwo kresów zachodnich uniemożliwienie przez rząd niemiecki rozwydrzonej do ostatecznych granic przeciwpolskiej akcji propagandystycznej prasy niemieckiej, szczególnie w Prasach Wschodnich, gdzie pogardy godny strzał na reprezentanta Państwa Polskiego uważać należy nietylko za szaleńczy czyn obojętnego osobnika, lecz przedewszystkiem za pośredni i oczywisty wynik stałej jaskrawej i jawnej prowokacji, uprawianej przez prasę tamtejszą — a przedewszystkiem przez niejakiego Maksa Worgitzkiego, który wyraźnie i dosłownie nawoływał w swych artykułach w „Allensteiner Zeitung" do zamachów na konsulaty polskie.

Stając z powyższem oświadczeniem przed rządem Rzeczypospolitej, ma społeczeństwo kresów zachodnich niepłonną nadzieję, że Rząd Polski zdoła swe postulaty wobec Rzeszy Niemieckiej nietylko odpowiednio poprzeć lecz przeprowadzić — niezdolne jest ono jednakże jednocześnie przemilczeć, że ostatni napad morderczy w Olsztynie przebrał już miarę dotychczasowej jego cierpliwości i że dalsze prowokacje niemieckie na których ciąży krew i niedola naszych współbraci, gotowe są znaleźć odpowiedź doraźną i bezpośrednią.

* * *

Stwierdzamy, że do rezolucji powyższej przyłączyły się wszystkie związki polityczne na terenie miasta (Z. L. N. — N. P. R. — Ch. D.), wszystkie towarzystwa i cechy, wobec czego uważać ją należy jako ogólny wyraz protestu miasta Wrześni przeciw nieludzkim gwałtom niemieckim.

Przed rocznicą 3-go Maja

Zbliża się rocznica wiekopomnej Konstytucji 3-go Maja, którą w roku bieżącym obchodzić będziemy nie mniej uroczyście niż w latach poprzednich.

Przedewszystkiem dzisiejsze pokolenie może wyczuć i ocenić ten ogrom mądrości politycznej oraz ten zasób i siłę dobrej woli, które charakteryzowały twórców Konstytucji 3 Maja, dzisiejsze pokolenie jest tego świadkiem jak ówczesny z takim mozołem dokonany siew, wschodzi, dojrzewa i wydaje owoc od wszystkich pożądany.

Dla osiągnięcia tego celu, jest niezbędna rzetelna oświata narodu na miłości Boga i Ojczyzny oparta. Taką oświatę szerzy Tow. Czytelni Ludowych w Poznańskiem, na Pomorzu i na Sląsku już od lat przeszło 40, i w dobie dzisiejszej, gdy zabiera się do niej jeszcze energiczniej!

Utartym już zwyczajem inicjatywa i przewodnictwo w obchodach i uroczystościach 3-go Maja przypadają w udziale naszemu Towarzystwu, jako jednemu z najstarszych, na niwie społecznej i oświatowej.

Wzywamy przeto wszystkie komitety T.C.L., aby niezwłocznie porozumiewały się ze wszystkiemi organizacjami i towarzystwami oraz organizacjami rządowemi (także i z wojskiem) i samorządowemi, celem urządzenia obchodów i zebrań oraz organizowania składek na oświatę.

Wszystkie zaś inne organizacje i stowarzyszenia prosimy, by w dziale tem komitety T. C. L. czynnie poparły.

Towarzystwo Czytelni Ludowych.
Rada Główna T.C.L.: T. Grabowski, prez.
Zarząd T.C.L.: Ks. A. Ludwiczak.

Nastroje bojowo na pograniczu Litwy

Warszawa, 8. 4. Dawny szef rządu Litwy Srodkowej Aleksander Meystynowicz przedstawił wczoraj premjerowi nastroje na pograniczu Litwy i obawy, wypływające z zarządzeń Litwinów i ruchu band litewskich. Premjer Grabski udzielił wyjaśnień uspakajających. Rząd nie przywiązuje do gestów litewskich wielkiej wagi — ale świadom jest konieczności umocnienia granic.

W rocznicę śmierci Juljusza Słowackiego

Paryż, 6 4 Z okazji 75-letniej rocznicy śmierci Juljusza Słowackiego odbył się na cmentarzu Pere Lachaise, gdzie Słowacki spoczywa, uroczysty obchód. Prof. Grabowski i Zaleski wygłosili przemówienia. Z kolei chór Sokołów wykonał szereg pieśni, artyści zaś polscy deklamowali utwory poety. W obchodzie wziął udział przedstawiciel poselstwa polskiego oraz liczni członkowie kolonji polskiej. Wieczorem została odegrana tragedja Słowackiego „Balladyna". Przedstawienie poprzedzały przemówienia prof. Grabowskiego i Antoniego Potockiego.

Po wyborach włoskich

Rzym, 8. 4. „Corriere Italiano" podaje rezultat wyborów. Według obliczeń dziennika, mandaty poselskie otrzymują z pośród listy mniejszości: popolari 25, socjaliści zjedn. 17, maksymaliści 16, komuniści 13, opozycja konstytucyjna 8, republikanie 6, zwolennicy Giolitti'ego 15, faszyści z listy mniejszości również rządowej 19, liberali inn. ugrupowań 12. Obliczenia te są nieoficj. i nie ostateczne.

Wedle obliczeń „Giornale d'Italia", nowa Izba składać się będzie z 374 posłów z listy rządowej, 65 socjalistów różnych odcieni w tej liczbie i komunistów, 39 popolari, 19 demokratów liberalnych, 11 demokratów społecznych, 12 członków opozycji konstytucyjnej, 4 słowian, 7 republikanów, 3 członk. partji chłopskiej i 2 członków sardyńskiej polityki czynnej

Przed wybuchem wojny japońsko-rosyjskiej

Moskwa, 7. 4. „Izwiestja" i „Prawda" w artykułach wstępnych omawiają sytuację na Dalekim Wschodzie. Japonja mobilizuje siły na granicy Madżurji i Korei, pragnąc jakoby wziąć pod swój protektorat kolej wschodnio-chińską. Dzienniki sowieckie z tej racji umieszczają artykuły napastliwe, atakując Japonję i zarzucając jej inscenizację demonstracyj wojskowych.

Trzęsienie ziemi w Anglji

Londyn, 6. 4. Okolica Verdyshire nawiedziona została trzęsieniem ziemi, które wyrządziło bardzo poważne szkody. Kominy fabryczne runęły i przywaliły dachy domów. Cała okolica, zamieszkana przeważnie przez ludność robotniczą, zoztała poważnie uszkodzoną.

Londyn, 6. 4. Ubiegłej nocy dało się odczuć w księstwie Derby trzęsienie ziemi, które wyrządziło szkody materjalne. Ofiar w ludziach nie było.

KRONIKA

Września, dnia 9-go kwietnia 1924.

* **Zwracamy się do p. Naczelnika stacji** ponownie z gorącą prośbą aby starania poczynił celem przywrócenia sprzedaży biletów przy dwuch okienkach i jesteśmy przekonani, że p. Naczelnik, dotychczas zawsze przychylny obywatelstwu, nie pominie żadnej okazji i uzyska tę konieczną drobną zmianę w ustroju wewnętrznym kasy.

* **Podwyższenie składek do ubezpieczenia inwalidów i na starość.** Na mocy rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 17 marca 1924 (Dz. Ustaw № 291) zostały składki tygodniowe do ubezpieczenia inwalidowego z dniem 1 kwietnia 1924 podwyższone na 1,20 fr. zł. Dotychczasowe znaczki straciły z dniem 1. 4. br. swą ważność i z dniem tym zaprzestano ich zprzedaży. Do opłacenia składek bieżących i zaległych mogą być używane tylko znaczki opiewające na fr. zł.

* **Dyrekcja Gimnazjum Państw.** w związku z ponownem pismem K. O. S. w Poznaniu z dn. 27. III. 24 L. 1088/III w sprawie braku odpowiednich kredytów na wydatki rzeczowe i odwołanie się do ofiarności rodziców uczniów zakładu prosi o podanie do wiadomości szerszemu ogółowi sfer rodzicielskich zainteresowanemu w doraźnych a niestety może i niezbyt częstych składkach uczniowskich na cele szkolne, następującego wyjaśnienia: Przeprowadzona przez Rząd systematycznie i celowo sanacja Skarbu Państwa, zdążająca do oparcia stanowiska mocarstwowego Rzeczpospolitej na zdrowych i trwałych podstawach ekonomicznych musiała siłą rzeczy uciec się do radykalnego środka daleko idących oszczędności i ograniczenia kredytów w resortach poszczególnych gałęzi administracji państwow. Podobnie, jak w innych Ministerstwach, tak i w resorcie oświaty brak kredytów rządowych utrudnia spełnienie niejednokrotnie podstawowych zadań w uruchomieniu i prosperowaniu misternego aparatu szkolnego. Z tego względu władze szkolne począwszy od grudnia r. z. poleciły rozp. 26. X. 23 L 6757/23 z powodu braku kredytów, przerzucać ciężary połączone z wydatkami rzeczowemi szkoły na uczniów, niezależnie od opłat wnoszonych przez nich tytułem taks szkolnych. Taksy te półroczne wpływają bezpośrednio na rachunek Ministerstwa Skarbu i żadna szkoła z pływów tych nie korzysta tem samem więc nie może wzmocnić szczupłych kredytów przyznanych jej w budżecie na I. kwartał br. W budżecie zaś tym Ministerstwo nie przyznało zakładom żadnych kredytów na inwentarz szkolny, książki i pisma oraz urządzenie lokali szkolnych. Na pomoce zaś naukowe, materjały pisemne, telefony i portorja przyznano rozp. z dn. 21. I. 24 L. 361/24 tut. zakładowi szczupłą sumę 97 miljonów mk. Każdy nieuprzedzony zatem przyzna, że przy dzisiejszych cenach, książek, papieru, atramentu, piór, kredy oraz pomocy naukowych do gabinetów przyrodniczego, fizycznego, geograficznego i pracowni uczniów, gospodarka zarządu szkoły jest wprost niemożliwa. Dyrekcje zakładów chcąc zatem pracę nauczycieli i uczniów utrzymać na jakim takim poziomie, muszą z natury rzeczy przerzucać ciężary na uczniów wzgl. dom rodzicielski, by nie stanąć wobec konieczności niejednokrotnego przerwania wzgl. zawieszenia zajęć szkolnych lub też zapobieżenia nieszczęśliwym wypadkom u uczniów przez naprawę wadliwych urządzeń. Pod tym względem zakład wrzesiński nie stanowi wyjątku i postępuje analogicznie jak inne szkoły średnie, zmuszony do tego twardą koniecznością trudnych warunków finansowo-gospodarczych. Niezależnie od powyższych składek inaczej oceniać należy składki uczniów, wpłacane tytułem odszkodowania za rozmyślnie zniszczoną wzgl. uszkodzoną własność szkolną. I tu z przykrością stwierdzić należy, że młodzież nasza mało ma w sobie wyrobienia i poczucia poszanowania własności publicznej. Niema prawie dnia, by lekkomyślność lub wybryk a nawet złośliwość jednostki lub jednostek nie spowodowała jakiej szkody w zakładzie. W tych wypadkach nauczyciele i Dyrekcja, jako stróże dobra państwowego są za stan jego osobiście odpowiedzialni, muszą stać twardo i nieugięcie na gruncie obowiązujących przepisów szkolnych i rozporządzeń władz i domagać się odszkodowania za zniszczone rzeczy. Obowiązujące zaś przepisy szkolne jak i rozporządzenia władz szkolnych wyraźnie orzeka, że **każde rozmyślne zniszczenie lub uszkodzenie własności szkoły lub współuczniów pociąga za sobą surową karę, a nadto szkoda musi być wynagrodzona. Za szkody wyrządzone w klasie odpowiada klasa cała, jeżeli nie wykryje się sprawcy, a w razie potrzeby kilka klas razem lub cały zakład** (IV. § 8. przepisów szkolnych.) Wobec tego trudno wymagać, by Państwo narażone było na szkodę, gdy młodzież nieoględnie zatyka klozety obuwiem ćwiczebnem i odpadkami chleba lub łamie klamki, wieszadła, lub też uszkadza ściany, futryny okien, drzwi lub ławki, czy stołki. W tym względzie współpraca domu ze szkołą nad wyrobieniem poszanowania cudzej własności ze strony młodzieży, powinna być ścisłą, a z pewnością unikną uczniowie wzgl. ich rodzice bezpotrzebnych nieraz wydatków. Odnośnie zaś do kwitowania przez zarząd szkoły składek poszczególnym uczniom, zaznacza Dyrekcja, że dla wysokich cen nakładu i kosztów druku, odnośnemi kwitarjuszami nie rozporządza; natomiast mają uczniowie raz na zawsze zlecone sobie samym odnośne kwity na kartach wypisywać, a kwotę po wpłaceniu pokwitują w każdym wypadku swoim podpisem pp. gospodarze klas. W ten sposób mają rodzice możność prowadzenia ścisłej kontroli czy uczeń i w jakiej wysokości daną należytość wpłacił. Dyrekcja zaś, prowadząc ścisłą ewidencję kwot wpłaconych i wydanych w księgach kasowych zakładu, po zatwierdzeniu odnośnych rachunków przez K. O. S. złoży publiczne pokwitowanie z wyszczególnieniem pozycyj w sprawozdaniu szkolnem, które ukaże się w druku z końcem r. szkolnego. Ograniczając się do powyższego rzeczowego wyjaśnienia, wątpić nie należy, że ogół czynników rodzicielskich, zainteresowany prawdziwie i szczerze w wydajności pracy uczniów i poziomie naukowym tut. Gimn., w zrozumieniu trudnych warunków ekonomiczno-materjalnych szkoły i wysiłku Rządu w kierunku pomyślnego doprowadzenia do pozytywnych rezultatów sanacji Skarbu Państwa, nie odmówi swego poparcia Zarządowi Szkoły, który dziękując za dotychczasowe poparcie, gotów jest każdorazowo interesowanym udzielać szczegółowych wyjaśnień w tych sprawach.

Z życia towarzystw

* **Gotów!** Celem wzięcia udziału w pogrzebie druha i b. prezesa śp. Antoniego Romińskiego upr. się wszystkich b. członków Tow. Młodzieży Polsk. O stawienie się pod sztandar na cmentarz przy kościele jutro w czwartek o g. 3½ pop. X. Patron.

* **Związek Ludowo-Narodowy,** Koło Września, odbędzie w czwartek, dnia 10. kwietnia o godz. 8-ej pod „Białem Orłem" roczne walne zebranie. Referat polityczny i wybory Zarządu. Liczny udział członków pożądany. Zarząd.

Po krótkich, lecz ciężkich cierpieniach zmarł w 20 roku życia, opatrzony św. Sakramentami, nasz najukochańszy syn i brat

ś. p.

Antoni Romiński

o czem donoszą

w ciężkim smutku pogrążeni

Rodzice i Rodzeństwo.

Września, dnia 7 kwietnia 1924 r.

Pogrzeb odbędzie się w czwartek, dnia 10-go kwietnia 1924 r. o godzinie 4-tej po południu z kaplicy lazaretu powiatowego.

Dnia 7 kwietnia zmarł po krótkich lecz ciężkich cierpieniach w roku 20 życia towarzysz sztuki drukarskiej ś. p.

Antoni Romiński.

W Zmarłym utraciłem młodą, zdolną siłę, która zapowiadała zająć w życiu fachowem i społecznem wybitne miejsce. Śmierć nieubłagana wydarła z pośród grona współpracowników moich to młode życie za rychło.

Cześć Jego pamięci!

Andrzej Prądzyński.

Września, dnia 7 kwietnia 1924 r.

Z grona naszego wyrwała śmierć nieublagana nagle i niespodziewanie dobrego i miłego kolegę

ś. p.

Antoniego Romińskiego

towarzysza sztuki drukarskiej.

Jego zacny charakter i koleżeńskość zjednały Mu serca nasze, w których pamięć o przedwcześnie Zmarłym nie zaginie.

Koledzy i Koleżanki.

Września, dnia 7 kwietnia 1924 r.

Najtańsze źródło zakupu

dla wszystkich

z kredytem 3-miesięcznym po cenach jak za gotówkę bez doliczenia procentów.

Uwaga! Uwzględniamy rozpłaty stosownie do możności płatniczej poszczególnego klijenta.

NA RATY!

Materjały

z metra konfekcja gotowe ubiory damskie, męskie i dziec.

„Ekonomja"

POZNAŃ

Wały Zygmunta Augusta 4 I piętro narożnik ul. Skarbowej.

Ceny najniższe! Wielki wybór! Warunki dogodne

Walne Zebranie Akcjonarjuszów

uchwaliło w dniu 31 marca 1924 r. wypłacić

za rok obrachunkowy 1923

DYWIDENDĘ

w wysokości

500%

Kupony dywidendowe realizuje kasa naszego towarzystwa we Wrześni, ul. Gnieźnieńska nr. 4.

Tartak,

fabryka mebli i obróbki drzewa

Spółka Akcyjna we Wrześni.

Szanownym odbiorcom i Kolegom podaję niniejszem do łaskawej wiadomości, iż z dniem 1 kwietnia b. r. zdałem mój od lat 30 istniejący skład towarów kolonjalnych i żelaza

mojemu synowi Edmundowi.

Przy tej sposobności składam wszystkim za dotychczasowe życzliwe poparcie

SERDECZNE „BÓG ZAPŁAĆ!"

i proszę nadal tem samem zaufaniem obdarzyć mego następcę.

F. M. Ludwig, Miłosław.

Dnia 1 kwietnia b. r. przejąłem skład mego ojca przy Rynku nr. 4, który nadal będę prowadził pod dawniejszą firmą.

Podając powyższe do łask. wiadomości szanownym odbiorcom zapewniam, że będę dokładał wszelkich starań, pracować ku ogólnemu zadowoleniu.

Edmund Ludwig.

Miłosław, Rynek 4. Tel. 36.

Jarmark w Mielżynie

odbędzie się **we wtorek, 15 go kwietnia** na konie, świnie i towary kramne.

Sołectwo Mielżyn.

Przyjmuję

krzesełka

do wyplatania

Kapałczyńska,

ul. Poznańska Nr. 3 w podwórzu.

Koń

wałach — kary — 4-letni na sprzedaż.

Fr. Kilkowski

budowniczy.

Najkorzystniejsze źródło zakupu!

Na sezon wiosenny

polecam

MÓJ SKŁAD ODZIEŻY

męskiej, chłopięcej, dziecięcej i roboczej

Ulstry, raglany, wszelkie materjały ubraniowe, kostjumowe, na płaszcze, suknie, podszewki, najrozmaitsze płótna na koszule, pościele, wsypy, inlety, drelichy, surówkę, nesle itd.

Towary krajowe i zagraniczne

Również polecam moje oddziały kapeluszy, czapek, bielizny, kołnierzyków, krawatów, lasek, parasoli oraz wszelk. artykułów wojskowych i przyborów krawieckich

Ceny konkurencyjne!

Fa. F. Lisiecki

właśc.: Fr. Kilkowski

Września, ul. Zamkowa 39

J. Bartkowiak i St. Dzieciuchowicz

Skład artykułów budowlan. i opał.

Września - Tel. 405.

Polecamy:

Węgiel górnośląski Ia.

Drzewo opałowe, jak: szczapy, wałki i pieńki.

Artykuły budowlane: cement portl., wapno, trzcina, smoła, papa, lepnik, dachówka cementowa, cegła palona.

Wszelk. rodzaju drzewo budulcowe na zamówienie i ze składu.

Deski stolarskie: dębowe, sosnowe, brzozowe

oraz wszelkie drzewo porządkowe

po cenach bezkonkurencyjnych.

WĘGLE wprost z kopalni na KREDYT

POZNAŃ Tel. 3068, 4191. **MERCANTIL** T. z o. p. KOSTRZYN Tel. 72.

Ogłaszajcie w „Orędowniku"

Stefan Miedziński

jako reprezentant

Państwowej Fabryki Olejów Mineralnych „Polmin" w Drohobyczu

poleca ze swej hurtowej składnicy

we Wrześni, ul. Kościuszki 6 (obok koszar), Tel. 465

pierwszej dobroci przetwory naftowe,

a mianowicie:

benzynę (lekką i ciężką, **oleje gazowe** (do silników spalinow.), **oleje rafinowane: automobilowe, maszynowe, cylindrowe** (do pary nasyc. i przegrz.), **kompresorowe, wrzecionowe, wulkaniczne** (do osi wagonów), **smar do wozów, „Tovotte'a" - parafinę - świece parafinowe - - - asfalt - - - gudron**

po cenach fabryczn., bezkonkurencyjnych.

Miłosławskie Fabryki Skór

i wyrobów skórzan. Tow. Akc. w Miłosławiu

poleca wyroby własnej fabrykacji:

buty, trzewiki, sztylpy, pasy zapędowe, torby, torebki, teki, portfele i uprząż od skromnych do najwykwintniejszych. Wykonanie dokładne. Ceny przystępne. Przyjmuje wszelkie gatunki skór do garbowania. Zakup skór sur. wszelk. rodzaju po najwyższ. cenach.

Wizytówki wykonuje szybko i tanio drukarnia Prądzyńskiego.